

ΒΙΟΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΩΣ ΑΙΤΙΕΣ ΤΩΝ ΑΠΟΚΛΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΨΥΧΟΠΑΘΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Αργυροπούλου, Μαρία Ιωάννα,
Κλινικός Ψυχολόγος, MSc, Ph.D. -Ψυχοθεραπεύτρια
Γνωσιακής / Συμπεριφοριστικής κατεύθυνσης
gmargirop@gmail.com, www.argiropoulou.gr

ΟΙ ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ...

- * Τις πνευματικές ικανότητες
- * Την ψυχοσύνθεση
- * Τις βασικές μορφές αντιδράσεων
- * Την αντοχή σε ψυχοπιεστικές καταστάσεις
- * Τις προσαρμοστικές δυνατότητες

Βιολογικοί παράγοντες

The bottom of the slide features a decorative graphic consisting of several overlapping, wavy, horizontal bands in various shades of brown and tan, creating a layered, landscape-like effect against the dark background.

Βιολογικοί παράγοντες

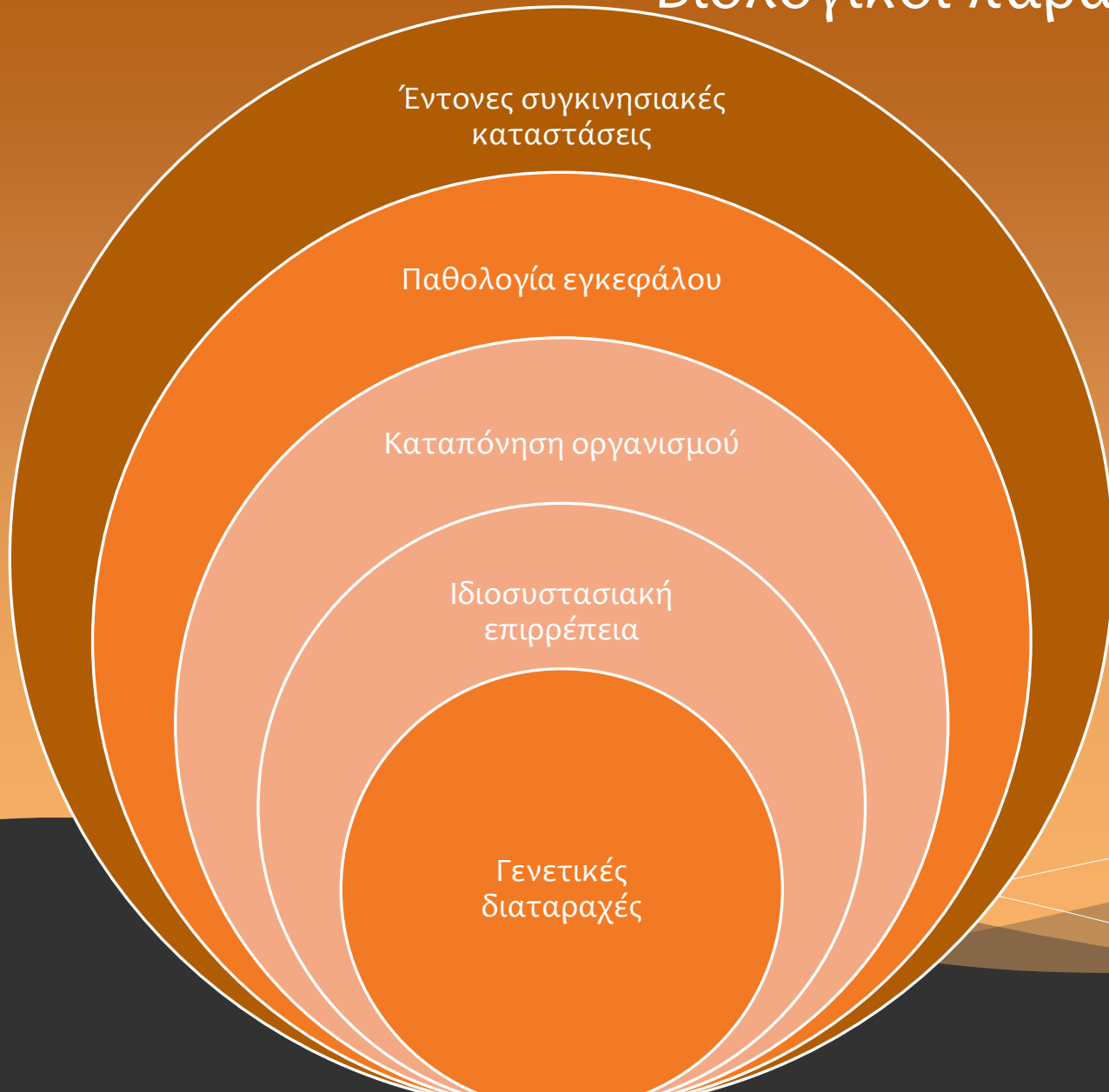
Έντονες συγκινησιακές
καταστάσεις

Παθολογία εγκεφάλου

Καταπόνηση οργανισμού

Ιδιοσυστασιακή
επιρρέπεια

Γενετικές
διαταραχές

Γενετικές διαταραχές

Χρωματοσωμικές ανωμαλίες

Ελαττωματικά γονίδια

Γενετική προδιάθεση

Χρωματοσωμικές ανωμαλίες

- * 23 ζεύγη χρωματοσωμάτων στον πυρήνα των κυττάρων: 22 σωματικά (τρόπος ανάπτυξης, χαρακτηριστικά σώματος), το 23^ο ζεύγος λέγεται φυλετικό (φύλο)
- * Ανωμαλίες στη δομή ή στον αριθμό των χρωματοσωμάτων προκαλούν συγγενείς δυσμορφίες στη διάπλαση, κληρονομικές διαταραχές

Παραδείγματα ψυχικών ασθενειών που οφείλονται σε χρωματοσωμικές ανωμαλίες

Χρωματοσωμική ανωμαλία		Παραδείγματα νοητικής καθυστέρησης
Χρωμόσωμα εκτός του φυλετικού (X ή Y)	Τρισωμία Μονοσωμία Τριπλοειδία Μετάθεση	Σύνδρομο Down Σύνδρομο Turner
Φυλετικό χρωμόσωμα	Εξάλειψη	Σύνδρομο Cri-du-Chat Σύνδρομο εύθραυστου X

Ελαττωματικά γονίδια

- * Το χρωμόσωμα αποτελείται από ένα μόριο που ονομάζεται DNA
- * Το DNA είναι υπεύθυνο για τις γενετικές εντολές που μεταφέρονται από τα γονίδια, καθορίζει τα κληρονομικά χαρακτηριστικά του ατόμου
- * Η αλλοίωση των γονιδίων μπορεί να ευθύνεται για πολλές νόσους που προσβάλλουν το ΚΝΣ (π.χ. ω Sachs, η χορεία του Huntington)
- * Η αιτία της αλλοίωσης μπορεί να είναι άγνωστη ή να οφείλεται σε έκθεση σε ραδιενέργεια ή άλλες χημικές ουσίες

Γενετική προδιάθεση

- * Μελετάται η συχνότητα εμφάνισης μιας ψυχικής ή νοητικής διαταραχής στον γενικό πληθυσμό και στους συγγενείς των νοσούντων και ακολουθεί σύγκριση των ποσοστών
- * Δεν κληρονομείται η νόσος αλλά η προδιάθεση σε αυτή
- * Κάτω από δυσμενείς συνθήκες ανάπτυξης ή έντονου στρες η προδιάθεση διευκολύνει την ανάπτυξη της νόσου

Παραδείγματα ασθενειών στις οποίες υπάρχει
υψηλή γενετική προδιάθεση

Γενετικό στρες: Επιπολασμός της Σχιζοφρένειας σε Συγκεκριμένες Πληθυσμιακές Ομάδες

Πληθυσμός	Επιπολασμός (%)
Γενικός πληθυσμός	1-1.5
Συγγενείς α' βαθμού	10-12
Συγγενείς β' βαθμού	5-6
Παιδί 2 σχιζοφρενικών γονέων	40
Διζυγωτικοί δίδυμοι	12-15
Μονοζυγωτικοί δίδυμοι	45-50

Γενετικοί αιτιολογικοί παράγοντες διαταραχών διάθεσης

Διαταραχή της διάθεσης	Πιθανότητα εμφάνισης στο παιδί
Καταθλιπτική διαταραχή	
Ένας γονέας	10-13%
MZ δίδυμος	50%
ΔZ δίδυμος	10-25%
Διπολική διαταραχή	
Ένας γονέας	25%
Δύο γονείς	50-75%
MZ δίδυμος	30-90%
ΔZ δίδυμος	5-25%
MZ: μονοζυγωτικός, ΔZ: διζυγωτικός	

Κληρονομικοί παράγοντες φαίνεται ότι συμμετέχουν στη νόσηση από συναισθηματικές διαταραχές, ιδίως στη διπολική

Ιδιοσυστασιακή επιρρέπεια

Σωματική διάπλαση

Σωματικές αναπηρίες

Ευαισθησία στις ψυχοπιεστικές καταστάσεις

Σωματική διάπλαση

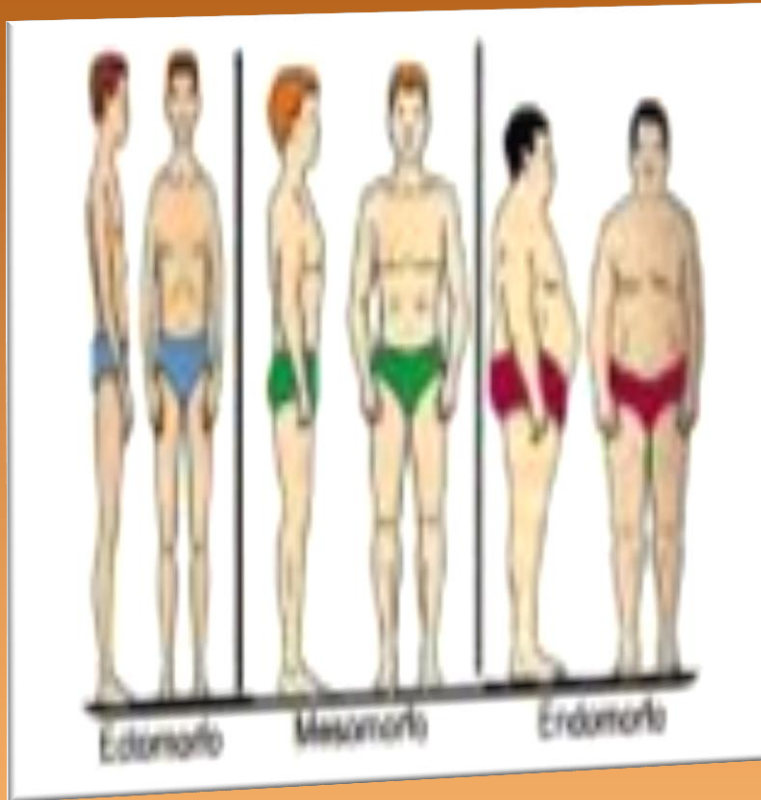
- * ο Ιπποκράτης απέδωσε τις διαφορετικές ψυχικές διαταραχές στους τέσσερις “χυμούς” του σώματος: το αίμα, το φλέγμα,, τηνκίτρινη (τα ούρα) και τη μέλαινα (μαύρη) χολή
- * ο Ernest Kretschmer (1889- 1964) συσχέτισε τη σωματική διάπλαση και την προσωπικότητα ή την τάση προς εκδήλωση ορισμένων ψυχικών ασθενειών

Η ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ERNEST KRETSCHMER

δυσπλαστικός τύπος
λεπτόσωμος τύπος
αθλητικός τύπος
πυκνόσωμος τύπος

Υποστήριξε ότι ο πυκνόσωμος
σωματότυπος αντιστοιχεί στον
κυκλοθυμικό τύπο και σε
περίπτωση ψυχοπαθολογίας νοσεί
από μανία μελαγχολία

Ο λεπτόσωμος ανήκει στο
σχιζοτυπικό τύπο και σε περίπτωση
ψυχοπαθολογίας πάσχει από
σχιζοφρένεια

Σωματική διάπλαση

- * Ο Sheldon, (1954) επεξεργάστηκε περισσότερο τη συσχέτιση ανάμεσα στη σωματική διάπλαση και στη προσωπικότητα ή τη τάση προς εκδήλωση συγκεκριμένων μορφών ψυχικής ασθένειας. Πρότεινε την ύπαρξη 3 τύπων: Ενδομορφικός, μεσομορφικός & εκτομορφικός
- * Οι παραπάνω θεωρίες θεωρούνται υπεραπλούστευση/ αν ο σωματότυπος επιδρά, ο ρόλος του είναι λιγότερο καθοριστικός σε σχέση με άλλους παράγοντες
- * Σήμερα είναι αποδεκτό ότι η εξωτερική εμφάνιση επιδρά ως ένα βαθμό στις προσαρμοστικές αντιδράσεις ενός ατόμου αλλά και στις αντιδράσεις των άλλων απέναντί του
- * Μεγάλο ρόλο παίζει η αντίληψη ενός ατόμου για τον εαυτό του

Σωματικές αναπηρίες

- * Οφείλονται σε προγεννητικές, περιγεννητικές και μεταγεννητικές αιτίες (ασθένειες, ατυχήματα)
- * Ενδέχεται να δημιουργήσουν δυσκολίες προσαρμογής και αρνητικά συναισθήματα (αποθάρρυνση, απόγνωση)
- * Σημαντικό ρόλο παίζει ο τρόπος που το άτομο διαχειρίζεται την αναπηρία του (παθητικός, πλήρως εξαρτημένος, ενεργητικός)
- * Συχνά η ψυχολογική αναπηρία προκαλεί μεγαλύτερη επιβάρυνση από τη σωματικά

Ευαισθησία στις ψυχοπιεστικές καταστάσεις (στρες)

- * Λόγω κληρονομικής προδιάθεσης η οποία ενισχύεται από αρνητικές εμπειρίες

Παραδείγματα ασθενειών που επηρεάζονται από το στρες

- * Ψυχοσωματικές ασθένειες
- * Στη Σχιζοφρένεια επικρατεί το αιτιολογικό μοντέλο της στρεσογόνου προδιάθεσης: Ειδική βιολογική ευαλωτότητα ή προδιάθεση, που πυροδοτείται από το στρες και οδηγεί στα σχιζοφρεκινόμορφα συμπτώματα. Το στρες μπορεί να είναι γενετικό, βιολογικό, και ψυχοκοινωνικό ή περιβαλλοντικό

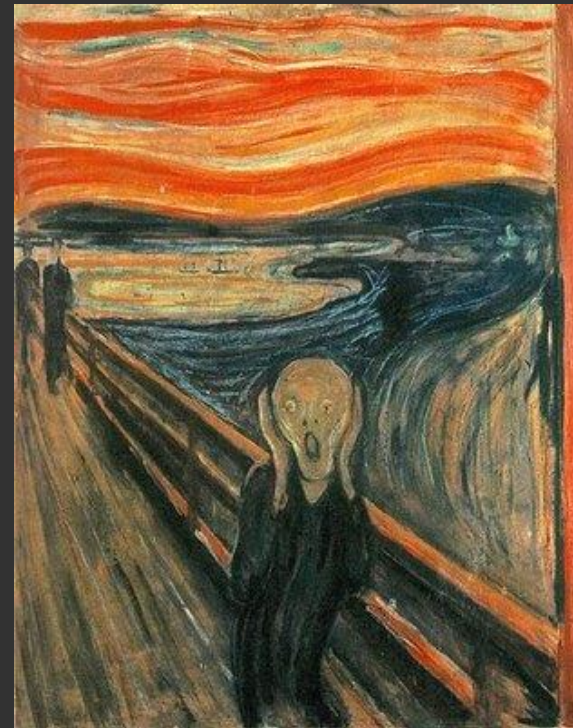
Καταπόνηση οργανισμού

Υποσιτισμός: προκαλεί νοητική στέρωση στη παιδική ηλικία

Υπερβολική σωματική και πνευματική κόπωση: μειώνει την αντίσταση του ατόμου στο στρες

Έντονες συγκινησιακές καταστάσεις

- * Αρνητικά συναισθήματα σε μεγάλη ένταση ή διάρκεια μπορούν να οδηγήσουν σε αποδιοργάνωση της συμπεριφοράς
- * Η παρατεταμένη ή χρόνια συγκινησιακή διέγερση επιφέρει βλαβερές βιοχημικές αλλαγές
- * Διευκολύνει την εκδήλωση ψυχοσωματικών νόσων

Παθολογία εγκεφάλου

- * Οι τοξικές ή οργανικές αλλοιώσεις του εγκεφάλου μπορούν να προκαλέσουν διαταραχή σε νοητικές λειτουργίες ή στη συμπεριφορά (Π.χ. τοξικές ψυχώσεις, επιληψία, άνοια)
- * Η βιοχημική ισορροπία του εγκεφάλου μπορεί να διαταραχθεί από ναρκωτικές ουσίες (π.χ. ηρωίνη, μεσκαλίνη) με αποτέλεσμα την πρόκληση παροδικών διαταραχών στη σκέψη
- * Οι ναρκωτικές ουσίες μπορεί να προκαλέσουν προδιαθεσικό ή εκλυτικό παράγοντα για την εκδήλωση άλλων ψυχικών διαταραχών

Ψυχοκοινωνικοί παράγοντες

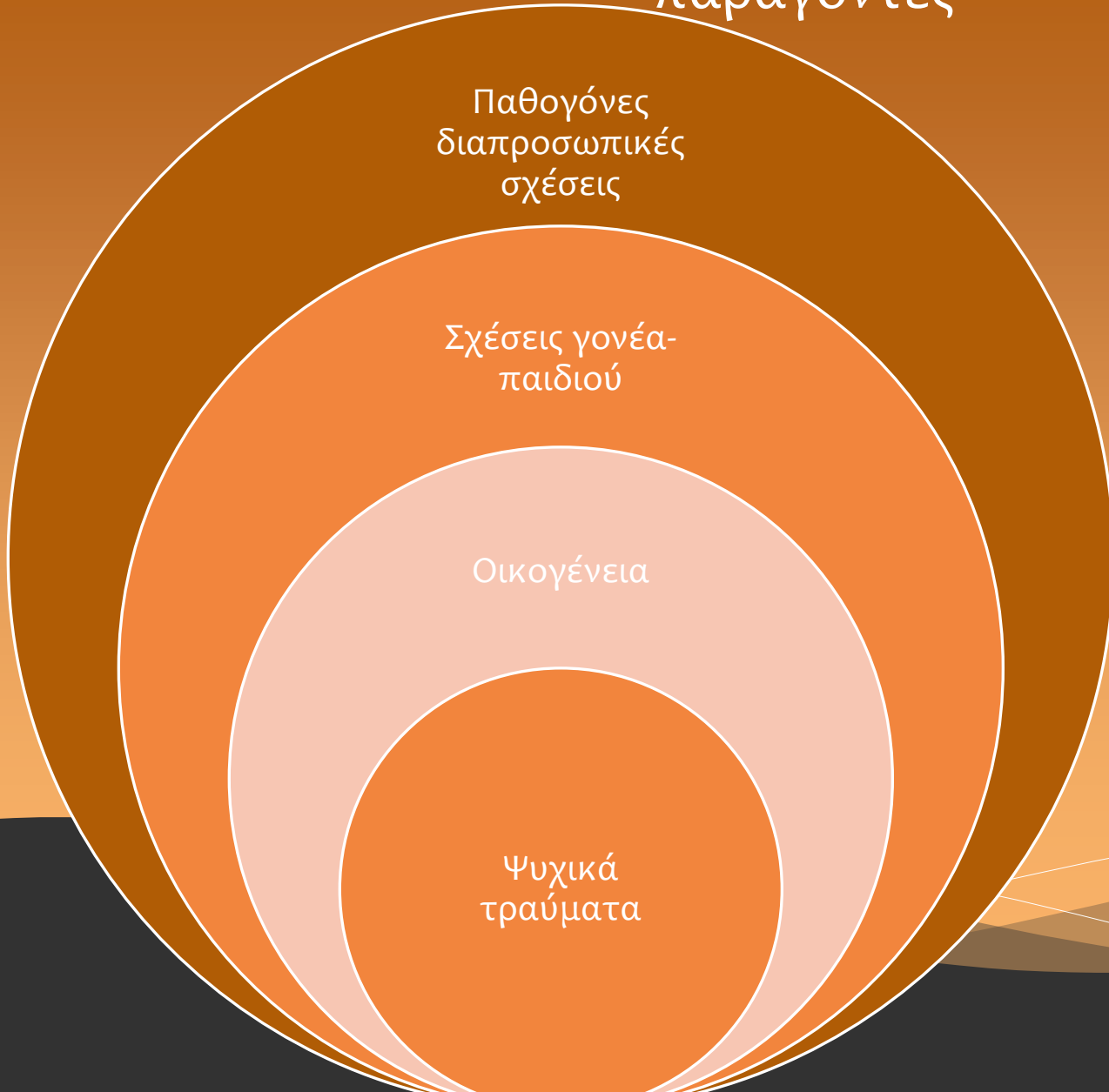
Ψυχοκοινωνικοί παράγοντες

Παθогόνες
διαπροσωπικές
σχέσεις

Σχέσεις γονέα-
παιδιού

Οικογένεια

Ψυχικά
τραύματα

Ψυχικά τραύματα

Απώλεια
γονέα, ή
άλλου
αγαπημένου
προσώπου

Διαζύγιο

Αποτυχία

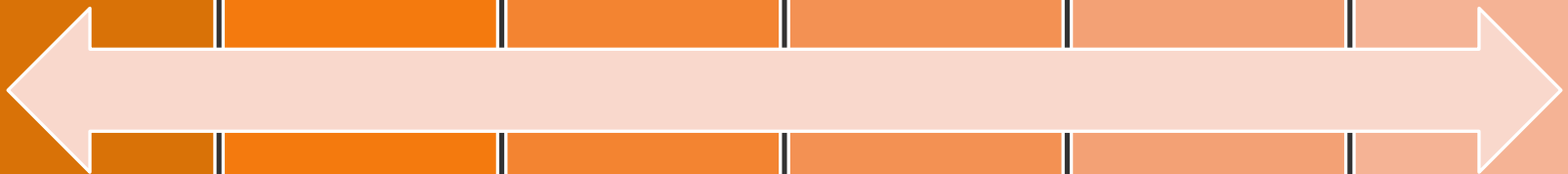
Απώλεια
εργασίας

Σοβαρή
οικονομική
απώλεια

Απώλεια
κοινωνικής
θέσης

Ψυχικά τραύματα

- * Οι απώλειες αγαπημένων προσώπων έχουν πιο σημαντικές επιπτώσεις από τις υλικές απώλειες, οι πρώιμες απώλειες τείνουν να ξεπερνιούνται πιο δύσκολα και να αναζωπυρώνονται στην ενήλικη ζωή σε συνθήκες στρες
- * Κλονίζουν την αυτοπεποίθηση και την αίσθηση ασφάλειας, τις αξίες
- * Δημιουργούν ενοχές, προκαλούν μοναξιά
- * Όταν παρατείνονται και το άτομο αδυνατεί να τις ξεπεράσει μπορούν να οδηγήσουν σε κατάθλιψη, αυτοκτονία
- * Κρίσιμος ο ρόλος του υποστηρικτικού περιβάλλοντος

οικογένεια

- * Καθοδηγεί στη μάθηση της σωστής συμπεριφοράς και στην ανάπτυξη της κρίσης
- * Οι γονείς αποτελούν πρότυπα μίμησης
- * Το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον μετριάζει ή οξύνει τους παθογόνους οικογενειακούς παράγοντες

ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΘΟΓΟΝΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ

- * Έλλειψη ανταπόκρισης στις απαιτήσεις της καθημερινής οικογενειακής ζωής, έλλειψη καθοδήγησης, επικράτηση συναισθήματος ανασφάλειας
- * Διαταραγμένη προσωπικότητα γονέων η οποία προκαλεί μόνιμη συναισθηματική αναστάτωση
- * Ακατάλληλα πρότυπα μίμησης (γονείς με αντικοινωνικές συμπεριφορές)
- * Διαλυμένες οικογένειες λόγω θανάτου, διαζυγίου ή διάστασης γονέων

Σχέσεις γονέα-παιδιού

ΜΟΡΦΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ:

- Μητρική αποστέρηση
- Προβληματική σχέση γονέα παιδιού

ΜΟΡΦΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ:

Μητρική αποστέρηση

Ο εγκλεισμός του παιδιού σε ίδρυμα

- * Επιβράδυνση ψυχοκινητικής ανάπτυξης, ιδίως ομιλίας
- * Διαταραχής σχέσης και συναισθηματικής επαφής με τους άλλους ανθρώπους
- * Ο μακρόχρονος ιδρυματισμός επιδρά αρνητικά στη διαμόρφωση της προσωπικότητας
- * Ενδέχεται να προκαλέσει σοβαρές ψυχοπαθολογικές καταστάσεις

Συγκαλυμμένη μητρική αποστέρηση στο σπίτι

- * Ανεπαρκής και ακατάλληλη φροντίδα (π.χ. αδιάφορη, απορριπτική ή υπερβολικά τιμωρητική μητέρα)
- * Διαφορετικές συνέπειες από παιδί σε παιδί, μπορούν να επανορθωθούν από σωστό μητρικό υποκατάστατο, ιδίως αν η απομάκρυνση της μητέρας είναι προσωρινή (π.χ. λόγω ταξιδιού)
- * Μεταξύ 3 μηνών και 3 ετών πιο ευαίσθητη ηλικία στη μητρική αποστέρηση
- * ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΕΧΕΙ ΑΡΚΕΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΑΝΑΓΚΗ ΤΗ ΜΗΤΕΡΑ ΤΟΥ

ΜΟΡΦΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΓΟΝΕΣ ΠΑΙΔΙΟΥ

- * Απόρριψη
- * Υπερπροστασία, υπερβολικοί περιορισμοί
- * Υπερβολική υποχώρηση και επιείκεια
- * Εξωπραγματικές απαιτήσεις
- * Αυταρχισμός
- * Αποτυχία επικοινωνίας

ΜΟΡΦΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΓΟΝΕΣ ΠΑΙΔΙΟΥ

Απόρριψη

- * Παραμέληση και στέρηση αγάπης και στοργής, έλλειψη ενδιαφέροντος για τις δραστηριότητες του παιδιού, αυστηρές και άδικες τιμωρίες, βάνουση μεταχείριση
- * Το παιδί νοιώθει ανασφάλεια, υποτιμά τον εαυτό του, γίνεται επιθετικό, έχει μειωμένη κρίση, νοιώθει μοναξιά, αδυναμία για σωστή συναισθηματική συναλλαγή

Υπερπροστασία, υπερβολικοί περιορισμοί

- * Οδηγεί στην ανεπαρκή ανάπτυξη της αυτονομίας, στην εξάρτηση από τους άλλους, σε απωθημένη επιθετικότητα και μειωμένη επιδίωξη πνευματικών στόχων

ΜΟΡΦΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΓΟΝΕΣ ΠΑΙΔΙΟΥ

Υπερβολική υποχώρηση και επιείκεια

- * Όταν ικανοποιούνται όλες οι επιθυμίες και οι ιδιοτροπίες ενός παιδιού μπορεί να γίνει απερίσκεπτο, κακομαθημένο, εγωιστικό ή απαιτητικό με αποτέλεσμα να αντιμετωπίσει δυσκολίες προσαρμογής στην μετέπειτα ζωή του

Εξωπραγματικές απαιτήσεις

- * Όταν υπάρχει διαρκής πίεση προς το παιδί για επίτευξη υψηλών στόχων, ιδίως όταν αυτοί ξεπερνούν τις ικανότητές του, απογοητεύεται και αναπτύσσει χαμηλή αυτοεκτίμηση. Όταν οι στόχοι αφορούν θέματα ηθικής δημιουργούνται συναισθήματα ενοχής και υποτίμησης.
- * Συμβάλλουν στην ανάπτυξη μιας δύσκαμπτης προσωπικότητας

ΜΟΡΦΕΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΓΟΝΕΣ ΠΑΙΔΙΟΥ

Αυταρχισμός

- * Η αυστηρή πειθαρχία προκαλεί μίσος και φόβο προς το γονέα
- * Παραβλάπτει τη δημιουργία εσωτερικού αυτοελέγχου
- * Οι σωματικές τιμωρίες προκαλούν επιθετικότητα και τάση για επαναστατικότητα και αντίσταση

Αποτυχία επικοινωνίας

- * Η έλλειψη ενθάρρυνσης και αναγνώρισης και η μη ανταπόκριση στις απορίες του παιδιού δυσκολεύει τη νοητική & ψυχολογική ανάπτυξη του παιδιού,
- * Στην εφηβεία ενδέχεται να οδηγήσει σε υπερβολική εξάρτηση από συνομηλίκους, παραβατική συμπεριφορά ή χρήση ουσιών

Ψυχοκοινωνικά στάδια εξέλιξης του Erikson

Βρεφική ηλικία	Προσχολική ηλικία	Σχολική ηλικία	Εφηβεία	Νεότητα	Μέση ώριμη ηλικία	Γεροντική ηλικία
Βασική εμπιστοσύνη ή δυσπιστία						
Αυτονομία ή αμφιβολία						
Πρωτοβουλία ή ενοχή						
Φιλοπονία ή κατωτερότητα						
Ταυτότητα ή σύγχυση ρόλων						
οικειότητα ή απομόνωση						
πανανθρώπινο ενδιαφέρον ή αυτό-απορρόφηση						
ικανοποίηση ή απόγνωση						

Προϋποθέσεις που βοηθούν στη θετική επίλυση των αναπτυξιακών κρίσεων του Εγώ

Οι «ιδανικοί γονείς»:

1. Εκδηλώνουν ελεύθερα την αγάπη τους προς το παιδί
2. Ενθαρρύνουν την αυτονομία του παιδιού
3. Απαιτούν από αυτό ολοένα και ωριμότερη συμπεριφορά
4. Ο γονέας του ίδιου φύλου είναι κατάλληλο πρότυπο για ταύτιση

Το «ιδανικό σχολείο»:

1. Δίνει ευκαιρίες στο παιδί να ασκηθεί σε ποικίλους κοινωνικούς ρόλους
2. Ενισχύει το συναίσθημα της προσωπικής αξίας

(Παρασκευόπουλος, 1982)

Παθογόνες διαπροσωπικές σχέσεις

- * Ανειλικρινής σχέση όπου επικρατεί η εκμετάλλευση
- * Ανεκτική σχέση (δυο άτομα μένουν μαζί ενώ υπάρχουν σοβαρά προβλήματα που δεν επιλύονται)
- * Ασυνφωνία χαρακτήρων/ σύγκρουση αξιών
- * Όταν τα άτομα είναι ανώριμα και δεχτούν επιπλέον πιέσεις από την καθημερινή ζωή ενδέχεται να δημιουργήσουν παθογόνες στενές διαπροσωπικές σχέσεις
- * Ο αριθμός των διαζυγίων ακολουθεί ανοδική πορεία